

Kaupunginhallitus 15.04.2025 § 123

§ 123

Valtuustokysymys telemastojen sijoittamisesta suunnitelmallisesti Espoossa

Valmistelijat / lisätiedot:
Ikonen Liisa
Eskelinen Markus
etunimi.sukunimi@espoo.fi
Puhelinnumero 09 816 21

Päätösehdotus

Esittelijä
Kaupunkiympäristön toimialajohtaja Isotalo Olli

Kaupunginhallitus merkitsee selostusosan tiedoksi vastauksena valtuutettu Jouni Särkijärven 24.2.2025 jättämään valtuustokysymykseen telemastojen sijoittamisesta suunnitelmallisesti Espoossa ja toteaa valtuustokysymyksen loppuun käsitellyksi.

Vastaus toimitetaan muille valtuutetuille seuraavan valtuuston kokouksen esityslistan yhteydessä.

Käsittely

Päätös

Kaupunginhallitus:
Esittelijän ehdotus hyväksyttiin yksimielisesti.

Selostus

Valtuustokysymys

Valtuutettu Jouni Särkijärvi on jättänyt 24.2.2025 seuraavan valtuustokysymyksen:

Espoossa on luottamuselinten ratkaistaviksi tullut viime aikoina vaikeita kysymyksiä telemastojen sijoittamisesta.

Uusimman 5 g- tekniikan puhelinverkosto edellyttää aikaisempaa enemmän tukiasemia. Mastoja tarvitaan 200–500 metrin välein.

Lainsäädäntö antaa periaatteellisen luvan mastojen sijoittamiselle, mutta rakennetulla alueella joudutaan yksittäistapauksissa valitsemaan huonoista vaihtoehtoista paras. Mastoa ei saa sijoittaa asemakaavan vastaisesti. Siten olisi paikallaan suunnitella niiden sijoittaminen osana kaupunkisuunnittelua, jolloin ristiriidat muiden toimintojen kanssa vähenisivät. Yksityiskohtainen suunnitelma sijoittamispaikasta syntyisi puisto- ja katusuunnitelmien yhteydessä.

Edellä olevaan viitaten kysyn, miten kaupunginhallituksen näkemyksen mukaan on tarkoituksenmukaisinta varautua telemastojen sijoittamiseen.

Vastaus valtuustokysymykseen

Telemastot ovat osa yhdyskunnan infrastruktuuria, joka palvelee kuntalaisia ja toimijoita. Ne ovat myös osa niin kutsuttua kriittistä infraa, jonka toimintaedellytykset tulee turvata.

Espoossa asemakaavoissa ei lähtökohtaisesti ole ohjattu tietoliikennemastojen sijoittamista, vaan niiden sijoittaminen on hoidettu poikkeamismenettelyllä yhteistyössä kaupunkiorganisaation ja alan toimijoiden kanssa. Näin on voitu varmistaa, että mastojen sijainnit ovat tarkoituksenmukaisia ja palvelualueeltaan riittäviä.

Tietoliikenneverkon keskeytyksetön toiminta ja nopeus ovat keskeisiä palvelun kannalta. Digitalisaatio edellyttää vakaata ja nopeaa verkkoa. Teknologian kehityksen myötä mastojen kantokyky ja verkko muuttuvat. Kaavoituksen kyky reagoida muuttuviin tarpeisiin ei aina ole riittävän nopeaa, vaan ketterämmät menettelytavat puoltavat paikkaansa. Tarpeiden muuttuessa ja teknologioiden kehittyessä mastojen rakentamiseen voi olla vaikea varautua suunnitelmallisesti. Aina ei ole mahdollista osoittaa tarkkoja sijainteja, koska verkon ja mastojen sekä palvelujen käyttäjien tarpeet muuttuvat.

Poikkeamismenettely on turvannut joustavuuden tietoliikenneverkon kehityksessä. Menettelyä voidaan pitää siinä mielessä suunnitelmallisena, että sijainnit arvioidaan laajassa yhteistyössä eri toimialojen kesken käytettävissä olevan tiedon perusteella. Mukana ovat aina Kaupunkisuunnittelukeskus, tonttiyksikkö, Kaupunkitekniikan keskus ja Rakennusvalvontakeskus sekä tarvittaessa myös muita palvelualueita.

Espoon kaupungin tonttiyksikkö on vastuussa kaupungin maille sijoittuvien telemastojen maanvuokrasopimuksista. Valmisteluvaiheessa tonttiyksikön antaman valtakirjan avulla toimijat voivat selvittää tarkemmin kaupungin eri yksiköiden kanssa mihin telemasto on mahdollistavaa toteuttaa ja millaisia reunaehdot telemaston toteutukseen kulloinkin liittyy. Kun telemastolle löytyy sopiva maa-alue, on toimijalla pääsääntöisesti mahdollisuus vuokrata se. Tonttiyksikön näkökulmasta olisi jatkossakin toivottavaa, että rakentamisen edellyttämä hallintaoikeus ratkaistaan toimijoiden ja ja kaupungin välillä sopimusteitse, koska se on nopea ja kustannustehokas menettely ja joustaa parhaiten maankäytön muutostilanteissa.

Yleensä mastojen sijoittamiseen on löytynyt ratkaisu. Alueen asukkaat saattavat kuitenkin kokea mastot ympäristöhaittana.

Yleiskaavoitus

Yleiskaavassa voidaan tietyin reunaehdoin varautua erilaisten yhdyskuntateknisten toimintojen sijoittumiseen. Toimintojen laajuus ja sijainti kaupunkirakenteessa vaikuttavat siihen, onko tarkoituksenmukaista ohjata näiden sijoittumista yleiskaavalla. Yleiskaavan yleispiirteisyyden takia, yleiskaavassa ei ole mahdollista ohjata pienempien mastojen sijainteja. Nykyisissä Espoon yleiskaavoissa on osoitettu Espoon korkeimmat mastot, joilla on merkittävää vaikutusta maankäyttöön (Keskuspuisto sekä Kokinkylä). Yhdyskuntateknisen huollon toimintojen sijoittaminen on mahdollista myös yleiskaavojen muille ET-alueille sekä Espoon pohjois- ja keskiosien yleiskaavan E ja T-alueille. Mastojen sijoittaminen edellyttää kuitenkin vaikutusten arviointiin perustuvaa tapauskohtaista harkintaa.

Asemakaavoitus

Asemakaavoituksessa voidaan tietyin reunaehdoin varautua erilaisten yhdyskuntateknisten laitteiden ja rakennelmien rakentamiseen alueelle. Kaava-alueen laajuus ja sijainti kaupunkirakenteessa vaikuttavat siihen, onko tarkoituksenmukaista ohjata näiden sijoittumista asemakaavalla.

Jos asemakaavassa on maininta mastojen tai muiden teknisten laitteiden sijoittamisesta, pyritään näiden rakentaminen ohjaamaan kyseiseen paikkaan. Tiedossa olevan mastohankkeen mittakaava, erityisesti maston korkeus ja rakenne, voivat vaikuttaa kaavaratkaisuun, ja vaikutuksiltaan merkittäviä mastoja varten onkin osoitettu alueita asemakaavaan (muun muassa. Vermoon, Lintuvaaraan, Latokaskeen ja Ämmäsmäkeen rakennetut antennimastot.)

Vuorovaikutus asemakaavoituksen yhteydessä on keino arvioida alueen toimintoja ja mahdollisia muutoksia. Niin osalliset kuin toimijat voivat antaa palautetta kaavan sisältöön. Asemakaavoituksen yhteydessä pyydetään tarvittaessa lausunnot eri operaattoreilta, esimerkiksi Elisa Oyj, Telia, DNA Oyj ja DNA Tower Finland. Mastojen sijoittamista voidaan ennakoida myös kunnallistekniikan yleissuunnittelun yhteydessä, jos mastojen rakentamistarve on tullut tietoon suunnittelun aikana. Toimijoiden yhteistyön myötä samaan mastoon sijoitetaan yleensä useiden toimijoiden laitteita, jolloin erillisten mastojen tarve vähentyy.

Mastoja ei saa sijoittaa asemakaavan vastaisesti. Tämän vuoksi niiden rakentaminen asemakaava-alueella useimmiten tarvitsee poikkeamisluvan. Lupamenettelyssä mastojen sijainti pyritään aina arvioimaan niin, että ne eivät aiheuta haittaa ympäristölleen. Haittoja arvioidaan muun muassa suur- ja lähimaisemaan, luonnon oloihin, ihmisten elinympäristöön ja turvallisuuteen.

Espoossa telemastoja sijoitetaan lähtökohtaisesti virkistys- tai suojaviheralueille poikkeamispäätöksellä, jolloin kaupungilla on harkintavalta näiden sijoittamiseen. Mastojen huoltotyöt vaativat useimmiten satunnaista ajoa kohteeseen ja edellyttävät mastojen ympärille riittävän tilan mahdollistamaan huoltoliikenteen. Huoltoajo on suunniteltava ja toteutettava siten, ettei se aiheuta vaaraa alueen muille käyttäjille eikä haittaa muiden toimintojen toteuttamista.

Mastojen sijoittelussa huomioidaan tapauskohtaisesti kyseisen sijainnin ominaispiirteet ja olosuhteet, joiden pohjalta tarkastellaan maston soveltuvuus esitetylle paikalle. Mahdollisimman aikainen yhteistyö operaattoreiden kanssa auttaa varautumaan maston vaatiman tilan ja liikenneyhteyksien toteutumiseen.

Mastojen sijoittamista katualueelle vältetään, koska masto laiteloineen ja huoltoyhteyksineen sekä tarvittavine kaapeliyhteyksineen vie tilaa ja rakentaminen yleensä edellyttää kaivuuta, eikä tilavarauksiin yleensä ole varauduttu.

Sen sijaan tietoliikennettä palvelevat pylvää voidaan sijoittaa katualueelle melko vaivatta. Tällaisia pilotointeja on kokeilussa myös Espoossa.

Myöskään virkistysalueet eivät ole ensisijaisia rakentamisalueita, vaan ne on tarkoitettu virkistyskäyttöön. Riittävän laajoille, asuinalueiden läheisyydessä sijaitseville, virkistysalueille voidaan kuitenkin poikkeusluvalla sijoittaa telemastoja, koska ne parantavat alueen

yhteyksiä. Myös esimerkiksi ulkoilu- ja urheilukenttien läheisyyteen, jossa on muita korkeita rakenteita kuten valonheittämiä, mastojen sijoittaminen voi olla kaupunkikuvallisesti perusteltua.

Mastojen sijainnin esittäminen katu- tai puistosuunnitelmissa ei ole tarkoituksenmukaista. Tarve sijoittaa telemasto katu- tai puistoalueelle ei tule pääsääntöisesti koskaan esille siinä vaiheessa, kun katu- tai puistosuunnitelmia laaditaan. Telemastojen osalta tekniikka kehittyi, jonka johdosta tilanteet muuttuvat nopealla syklillä. Mastojen esittäminen hallinnollisissa katu- tai puistosuunnitelmissa vaatisi mahdollisesti em. suunnitelmien jatkuvaa revisiointia, kun uusia mastoja tulee ja vanhoja poistuu. Mikäli mastoa suunnitellaan samanaikaisesti yleisen alueen rakennussuunnittelun kanssa, on tärkeää tehdä suunnittelussa yhteensovittusta. Hallinnollisiin katu- ja puistosuunnitelmiin mastoja ei kuitenkaan pidä merkitä.

Mastot maankäytön lupien näkökulmasta

Poikkeamisluvat

Esitetty maston paikka on hankkeen itsensä valitsema ja perustuu teleoperaattorin toimittamiin selvityksiin siitä, missä matkaviestinverkkoa on tarpeen kehittää, joko tekniikan kehittymisen tai alueen asiakasmäärän lisääntymisen vuoksi. Kaupungilla ei ole sellaista teknistä osaamista, jonka perusteella se voisi esittää vaihtoehtoisia kohteita mastoille. Yleensä hanke esittääkin useampaa vaihtoehtoista sijaintia mastolle, mikäli sellaisia on. Hakija liittää hakemukseen maankäyttö- ja rakennusasetuksen 64 §:n edellyttämän selvityksen, jossa esitetään:

- 1) selvitys hankkeen vaikutuksista maisemaan ja naapureihin;
- 2) selvitys hakijan lähimmistä suunnitelluista muista mastoista; sekä
- 3) selvitys siitä, onko maston tarkoitusta palvelevia yleiseen televerkkoon jo kuuluvan maston vapaita antennipaikkoja käytettävissä.

Hakemuksessa esitetään kohtuullisen tarkasti, miten masto sovitetaan maisemaan ja millaisia toimenpiteitä sen toteuttaminen aiheuttaa. Hanke on saattanut ennen hakemuksen jättämistä olla yhteydessä Kaupunkitekniikan keskukseseen ja usein myös rakennusvalvontakeskukseen ja tarpeen mukaan myös ympäristönsuojelun palvelualueeseen, joiden kannanottojen perusteella esitettyä sijaintia voidaan pitää mahdollisena. Maankäytölliset edellytykset tutkitaan poikkeamispäätöksessä ja asian ratkaisee kaupunkisuunnittelujohtaja. Päätöksessä tutkitaan muun muassa hankkeen yhteensopivuus olemassa olevaan ja mahdollisesti suunnitteilla olevaan tekniseen infrastruktuuriin ja muihin aluetta koskeviin suunnitelmiin. Lisäksi huomioidaan ympäristölliset arvot ja vaikutukset (tarvitseeko kaataa puita jne.) sekä esitetyn maston etäisyys kouluihin, päiväkoteihin ja asutukseen.

Uuden rakentamislain 42 §:n mukaan alle 30 metriä korkeat mastot on lähtökohtaisesti vapautettu rakentamisluvan tarpeesta, mutta masto tarvitsee silti poikkeamispäätöksen sijoituessaan asemakaavan vastaisesti esimerkiksi puisto- tai lähivirkistysalueelle.

Poikkeamismenettelyn kautta kaupunki voi jossain määrin ohjata mastojen sijoittumista alueella. Kyse on kuitenkin nykyisen tietoyhteiskunnan kannalta erittäin merkittävästä palvelusta, joka vaatii suhteellisen tiivistä lähetinverkostoa. Mastoja on tarpeen sijoittaa sinne, missä käyttäjät ovat, eli lähelle asutusta ja työpaikkoja.

Uudessa rakentamislaisissa suunnittelutarveratkaisut ovat poistuneet ja yleiskaava-alueella sijoittamisen edellytykset ratkaistaan osana rakentamislupaa (vähintään 30 metriä korkeat mastot). Myös asemakaava-alueen ulkopuolella mastohanke voi vaatia luvan yleiskaavasta poikkeamiseen.

Vuorovaikutus lupavalmistelun yhteydessä

Kaupunki kuulee naapureita yleensä kirjeitse poikkeamishakemuksen yhteydessä. Kuulemiskirje sisältää perustiedot hankkeesta ja sen sijainnin. Lisäksi kirjeessä kerrotaan missä asiakirjat ovat nähtävillä ja kuka on hankkeen valmistelija. Naapurit voivat pyytää lisätietoja hankkeesta sähköpostitse tai käydä tutustumassa hankkeen asiakirjoihin Kaupunkitekniikan keskuksen asiakaspalvelussa Otaniemessä. Naapureiden jättämät muistutukset toimitetaan hakijalle, joka voi antaa niihin vastineen. Sekä muistutukset että vastine referoidaan päätökseen. Naapurit ja hakija voivat hakea muutosta kaupungin antamaan päätökseen. Oikeuskäytännössä valitusoikeutta on tulkittu melko tiukasti ja naapurina on pidetty sellaista kiinteistöä, jolla on yhteistä rajaa hankekiinteistön kanssa. Esimerkiksi kiinteistöjen välissä oleva tie on voinut olla sellainen seikka, ettei tien toisella puolella olevaa kiinteistöä ole pidetty naapurina.

Rakentamislupa

Rakentamislain mukaan yli 30 metriä korkeat mastot tarvitsevat rakentamisluvan, kun taas alle 30-metriset mastot eivät, riippumatta niiden rakenteesta. Kun mastohanke edellyttää rakentamispulaa, se käsitellään rakennusvalvonnassa.

Tulevaisuuden näkymät

On todennäköistä, että mastojen tarve tulee lisääntymään. Tietoliikenneyhteyksien toimintavarmuus tulee näin ollen turvata. Osa ratkaisua ovat valokuitukaapelit, joita rakennetaan tällä hetkellä paljon. Myös alan lainsäädäntöä uudistetaan. Asiaan tarvittaisiin myös valtakunnallista näkemystä. Espoossa Kaupunkitekniikan keskus tekee yhteistyötä pääkaupunkiseudun kuntien kanssa esimerkiksi mastoihin liittyvissä kysymyksissä.

Liitteet

Oheismateriaali

- Valtuustokysymys telemastojen sijoittamisesta suunnitelmallisesti Espoossa